

zadal | Odbor zdraví
graficky zpracoval | Kancelář marketingu a zahraničních vztahů
tisk | Printeco, s.r.o.
náklad | 1 000 ks
vydal | Magistrát města Brna
1. vydání | březen 2018

POMÁHEJME SPRÁVNĚ

**Průvodce pomoci osobám se zrakovým
postížením na veřejnosti a v dopravě**

POMÁHEJME SPRÁVNĚ

Průvodce pomoci osobám se zrakovým postižením na veřejnosti a v dopravě

- na přechodu
- na zastávce
- při nástupu
- při výstupu
- na schodech
- do výtahu
- z výtahu
- v interiéru
- v exteriéru

Správné a úspěšné nabídnutí pomoci osobám se zrakovým postižením na ulici či v dopravním prostředku přeje:

Mgr. Radim Paseka – koordinátor pro osoby se zrakovým postižením
Magistrát města Brna

Odbor zdraví, Oddělení prorodinné politiky

Dominikánské náměstí 3, 601 67 Brno

tel.: 542 172 461

e-mail: paseka.radim@brno.cz

web: www.bрно-prorodiny.cz, www.bрно.cz

Obsah

Úvod	3
1. Kdo je osoba se zrakovým postižením?	4
2. Kdy potřebuje Vaši pomoc člověk s bílou holí nebo vodícím psem?	8
3. Jaké prvky a pomůcky pro usnadnění mobility využívají osoby se zrakovým postižením?	9
3.1. Orientační hmatové prvky	9
3.2. Orientační zvukové prvky	12
3.3. Orientační zrakové prvky	14
3.4. Pomůcky pro mobilitu	20
3.5. Pomůcky komunikační	24
4. Jak správně provést nabídnutou pomoc osobě se zrakovým postižením na ulici či v dopravním prostředku?	27
4.1. Více než desatero ke správnému nabídnutí pomoci na ulici a v dopravním prostředku	27
4.2. Desatero k psům se speciálním výcvikem	31
5. Adresář organizací pomáhajících osobám se zrakovým postižením	33
5.1. Alfons – Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami VUT	33
5.2. Centrum sociálních služeb pro osoby se zrakovým postižením v Brně-Chrlicích	33
5.3. LORM – Společnost pro hluchoslepy, z.s.	34
5.4. Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, z.s.	35
5.5. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, z.s.	36
5.6. Speciálně pedagogické centrum	37
5.7. Společnost pro ranou péči, z.s.	38
5.8. Škola pro výcvik vodících psů, s.r.o.	38
5.9. Tandem Brno, z.s.	39
5.10. Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky MU	40
5.11. TyfloCentrum Brno, o.p.s.	40
5.12. Tyfloservis, o.p.s.	41
5.13. VODICÍ PES, z.s.	42
Použité zdroje	43

Úvod

Kdo je osoba se zrakovým postižením?

Kdy potřebuje Vaši pomoc člověk s bílou holí nebo vodícím psem?

Jaké prvky a pomůcky pro usnadnění mobility využívají osoby se zrakovým postižením?

Jak správně provést nabídnutou pomoc osobě se zrakovým postižením na ulici či v dopravním prostředku?

Znáte organizace pomáhající osobám se zrakovým postižením v Brně?

Pokud Vás zajímají odpovědi na otázky nebo se chcete dozvědět více informací o potřebách a pomoci osobám se zrakovým postižením přečtěte si tohoto průvodce.

Průvodce připravilo město Brno v rámci projektu POMÁHEJME SPRÁVNĚ pro osvojení si obecných informací a znalostí o osobách se zrakovým postižením.

Nabídnutí pomoci je jednou ze základních vlastností, která by měla být pro každého dobře vidícího člověka samozřejmostí. Osoby se zrakovým postižením se běžně pohybují po městě, jezdí dopravními prostředky a navštěvují různá místa, tak jako vidící člověk. Tito lidé k samostatnému pohybu a orientaci využívají specifických prvků a pomůcek, které jim usnadňují pohyb v prostoru. Přesto všechna tato specifická zařízení nenahradí nevidomému pomoc od náhodného průvodce při nesnázích na cestách či cestování. Samostatnost je důležitá pro každého člověka, jak vidícího, tak nevidomého, ale někdy se bez pomoci druhého neobejdeme.

Tento textový a obrázkový průvodce nabízí výčet informací a možností, jak správně provést a nabídnout pomoc člověku s bílou holí nebo vodícím psem, a rozpoznat, kdy Vaši pomoc potřebuje. Především je důležité, aby veřejnost se seznámila s problematikou osob se zrakovým postižením a nepřehlížela je, když se nacházejí v nesnázích.

Pochopení toho, jak se nevidomý samostatně pohybuje v prostoru, tak může napomoci a tím veřejnost navést k větší všímatosti.

K problematice správného nabídnutí pomoci osobám se zrakovým postižením se věnují situační video-spoty „POMÁHEJME SPRÁVNĚ“, které vždy ukazují správné a špatné situace s jednotlivými variantami. Video-spoty najdete na webové stránce: www.brno-prorodiny.cz.

1. Kdo je osoba se zrakovým postižením?

Osoba se zrakovým postižením je nevidící, částečně či špatně vidící (nevidomý a slabozraký) člověk zpravidla s bílou hůl nebo vodicím psem či brýlemi se silnými dioptriemi.

Pro představu:

Nevidomá osoba

Nevidomost se vyskytuje úplná a praktická.

Nevidomý člověk s úplnou **nevidomostí** zpravidla nevidí vůbec nic, někteří odliší světlo a tmu (světlocit) nebo mají klamné zrakové vjemy, které jim ale nic o okolním světě nevypovídají.

Prakticky nevidomý člověk s určitou mírou nejistoty rozezná na vzdálenost menší než 1 metr ty předměty, které zdravé oko rozezná na vzdálenost 60 metrů. Řada prakticky nevidomých osob má další omezení zraku (světloplachost, poruchy barvocitu, zúžené zorné pole aj), které se mohou vyskytovat v různé míře a kombinaci očních vad (obr. č. 1, 2 a 3).

Orientace nevidomých osob

Nevidomí lidé k orientaci v prostoru a k samostatnému pohybu využívají místo zrakového vnímání hlavně hmat, sluch a jiné vjemy. Při chůzi spoléhají na hmatový vjem, který získávají nohama i rukama či za pomoci různých orientačních prvků a pomůcek. Veřejné prostory se opatřují orientačními prvky, které slouží k bezpečnějšímu pohybu a orientaci v prostorách exteriéru a interiéru (viz kapitola 3.). Pro bezpečnější samostatný pohyb nejčastěji používají z pomůcek bílou hůl či vodicího psa a další pomůcky pro mobilitu. Bílá hůl má také funkci identifikační a signalizuje osobu se zrakovým postižením (viz kapitola 3.4. Pomůcky pro mobilitu). Avšak někteří, prakticky nevidomí, nenosí bílou hůl vůbec, protože nepřijali svou ztrátu zraku a nepřipouštějí si její potřebu při pohybu.

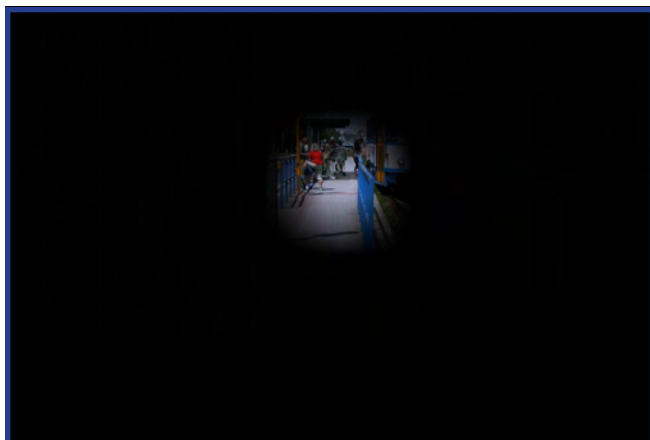
Slabozraká osoba

Slabozrakost je lehká, střední a těžká.

Těžce slabozraký člověk rozezná na vzdálenost 1–3 metry předměty, které zdravé oko rozeznává na vzdálenost 60 metrů. Často bývá vidění takto slabozrakého člověka ještě více komplikováno vadami vyskytujícími se v různé míře a rozsahu např. zúžené zorné pole (trubicové vidění), centrální výpadek zorného pole (centrální skotom), světlocit, šedý zákal (katarakta) aj. Uvedené oční vady se mohou různě kombinovat a na základě toho každý

Obrázek č. 1 – Zdravé oko

Obrázek č. 2 – Trubicové vidění

Obrázek č. 3 – Centrální skotom

slabozraký vidí odlišně. (obr. č. 4, 5, 6 a 7).

Slabozraký člověk často mívá zkreslené vidění a představy deformované, za pomoci brýlí může rozlišovat předměty těsně před očima a za použití optických pomůcek může číst tištěné písmo.

Orientace slabozrakých osob

Slabozrací lidé k orientaci v prostoru a k samostatnému pohybu využívají především zrakové vjemy, před hmatovými a sluchovými, které jsou pro ně spíše doplňkové. Prvky v exteriéru a interiéru jsou souvislé plochy, které se vytvářejí s dostatečným kontrastem barev a jasů vůči okolí pro snadnější a pro bezpečnější pohyb špatně vidících osob.

Lidé, kteří se pohybují vedle nás na ulici či v dopravním prostředku, tak mohou mít, na první pohled neidentifikovatelnou, oční vadu, která nemusí být hned rozpoznatelná. Takových vad je spousta, avšak jen minimální signály o tom mohou vypovídat. Proto bychom k lidem měli být shovívaví.

*Obrázek č. 4 –
Slabozrakost*

Obrázek č. 5 –
Filtrové brýle

Obrázek č. 6 –
Katarakta

Obrázek č. 7 –
Prizmatický monokulár

2. Kdy potřebuje Vaši pomoc člověk s bílou holí nebo vodicím psem?

Před nabídnutím pomoci je prospěšné rozpoznat:

Na ulici vidíte člověka s bílou holí nebo vodicím psem, jak plynne jde po „bezproblémovém“ chodníku, asi uznáte, že rušit ho a nabízet pomoc by nemělo smysl, jen byste ho zbytečně „rozhodili“

Vždy se předem zeptejte nevidomého, jestli potřebuje Vaši pomoc. Nikdy ho „netahejte“, bez zeptání a ohlášení se, např. na druhou stranu ulice. Může se stát, že nevidomý vůbec nechce přecházet, ale například jen čeká na MHD.

Oslovit můžeme člověka s bílou holí či vodicím psem, když čeká na zastávce MHD. Můžeme nabídnout pomoc sdělením – přijíždějícího čísla spoje, směru jízdy spoje, zda přijíždí nízkopodlažní či běžný vůz případně ukázáním dveří či pomoci s nástupem do dopravního prostředku. Nevidomí a slabozrací lidé s bílou holí nebo vodicím psem k nástupu zpravidla využívají přední dveře do dopravního prostředku.

Na neozvučených nebo nefunkčních klapajících semaforech nevidomý člověk zcela jistě přijme pomoc v podobě sdělení „už máme zelenou, můžete přecházet“ či převedením na druhou stranu silnice.

Uvidíme-li nevidomého člověka blížit se k zábranami nezajištěnému výkopu, který přešlapuje a neklidně kolem sebe potukává holí, že zjevně schází ze špatně odděleného chodníku do vozovky, určitě pomoc nabídneme a on ji jistě využije. Jednoznačné pravidlo, jak poradit, však neexistuje. Záleží na konkrétní situaci a empatii pomáhajícího. V kapitole 4. najdete doporučení, jak se při nabídnutí pomoci k nevidomému chovat a také pomoc provést.

3. Jaké prvky a pomůcky pro usnadnění mobility využívají osoby se zrakovým postižením?

Určitě jste se už setkali s člověkem s bílou holí nebo vodícím psem někde na ulici, na zastávce nebo v dopravním prostředku, jak v ruce drží nějakou krabičku, na které mačká tlačítko či hledá něco v mobilním telefonu... Osoba se zrakovým postižením, která se samostatně pohybuje, k orientaci využívá krom bílé hole a vodícího psa i specifické prvky a další pomůcky usnadňující orientaci po městě. Prvky a pomůcky pro osoby se zrakovým postižením jsou rozděleny do těchto skupin:

- **Orientační hmatové prvky**
- **Orientační zvukové prvky**
- **Orientační zrakové prvky**

a

- **Pomůcky pro mobilitu**
- **Pomůcky komunikační**

3.1. Orientační hmatové prvky

Vodící linie

Vodící linie je součást prostředí nebo stavby sloužící k orientaci nevidomých a slabozrakých osob při pohybu v interiéru i exteriéru. V průchozím prostoru podél vodící linie se neumísťují žádné překážky (předměty a sto-
líc lidí). Vodící linie jsou přirozené a umělé.

Přirozenou vodící linii tvoří pevné součásti prostředí, zejména stěna domu, podezdívka plotu, vyšší obrubník trávníku, zábradlí se zarážkou pro bílou hůl nebo jiné kompaktní prvky větší šíře a výšky (obr. č. 8).

Umělá vodící linie je speciálně vytvořená součást prostředí sloužící k orientaci osob se zrakovým postižením, zejména při pohybu po nástupišti MHD bez přirozené vodící linie.

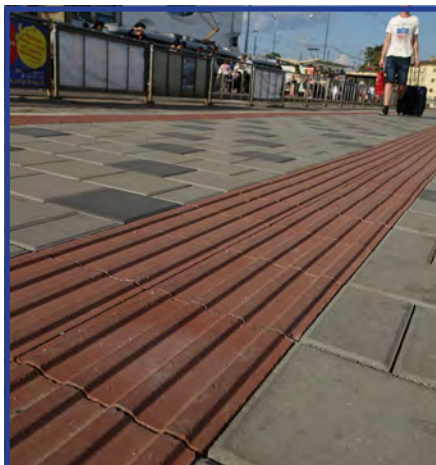
Umělou vodící linii tvoří podélné drážky a její šířka má dané rozměry v interiéru a v exteriéru. Změny směru a odbočky jsou zřizovány jen v nezbytné míře a přednostně v pravém úhlu (obr. č. 9).

Signální pás

Signální pás je zvláštní forma umělé vodící linie označující místo odbočení z vodící linie k orientačně důležitému místu, zejména určuje přístup k přechodu pro chodce, popřípadě k železničnímu přejezdu nebo přechodu a současně určuje směr přecházení, přístup k místu nástupu do vozidel ve-

Obrázek č. 8 – Přirozená vodící linie nadchod – zábradlí (5)

Obrázek č. 9 – Umělé vodící linie

řejné dopravy nebo přístup ke schodům do podchodu nebo na lávku a určuje okraj obytné a pěší zóny, neurčuje přístup k jednotlivým institucím. Povrch signálního pásu má nezaměnitelnou strukturu a charakter povrchu odlišující se od okolí je vnímatelný bílou holí a nášlapem (obr. č. 10).

Vodící pás přechodu

Vodící pás přechodu je zvláštní forma umělé vodící linie, která slouží k orientaci osob se zrakovým postižením při přecházení. Má dané rozměry a skládá se z 2x3 nebo 2x2 pásků (obr. č. 10).

Varovný pás

Varovný pás je zvláštní forma umělé vodící linie ohraničující místo, které je pro osoby se zrakovým postižením trvale nepřístupné nebo nebezpečné, zejména hmatově definuje rozhraní mezi chodníkem a vozovkou v místě sníženého obrubníku, určuje hranici vstupu na železniční přejezd nebo přechod, okraj nástupiště tramvajové zastávky s pojižděným mysem, místo se zákazem vstupu, konec veřejnosti přístupné části nástupiště kolejové dopravy, okraj zpevněné plochy na železnici, sestupný schod zapuštěný do chodníku nebo změnu dopravního režimu na okraji obytné a pěší zóny.

Varovný pás má danou šířku a jeho povrch má nezaměnitelnou strukturu a charakter povrchu odlišující se od okolí, je vnímatelný bílou holí a nášlapem (obr. č. 10).

Hmatný pás

Hmatný pás je zvláštní forma varovného pásu ohraničující místo, které na chodníku s cyklistickou stezkou nebo pásem pro in-line brusle určuje rozhraní mezi vymezeným prostorem pro chodce a cyklisty nebo in-line brusle.

Hmatný pás má dané rozměry a jeho povrch má nezaměnitelnou strukturu a charakter povrchu odlišující se od okolí, je vnímatelný bílou holí a nášlapem.

Varovný pás na speciální dráze

Varovný pás na speciální dráze je zvláštní forma varovného pásu, který na nástupišti metra odděluje bezpečnostní pás od ostatní plochy nástupiště. Varovný pás na speciální dráze má dané rozměry.

Vodicí linie s funkcí varovného pásu

Vodicí linie s funkcí varovného pásu je zvláštní forma umělé vodicí linie, která na železničním nástupišti slouží osobám se zrakovým postižením k orientaci při podélném pohybu po něm a zároveň odděluje bezpečnostní pás od ostatní plochy nástupiště. Vodicí linie s funkcí varovného pásu má dané rozměry (obr. č. 11).

Obrázek č. 10 – Signální pás, vodicí pás přechodu a varovný pás

Obrázek č. 11 – Vodicí linie s funkcí varovného pásu

Všechny orientační hmatové prvky jsou dobrým pomocníkem při pohybu a orientaci osob se zrakovým postižením, pokud na nich nejsou umístěny žádné překážky či nestojí na nich lidé. V zimních měsících při napadnutí sněhu, který je zakryje a znepřístupní jejich povrch vnímat nohou nebo bílou holí, je pohyb po nich zhoršen.

3.2. Orientační zvukové prvky

Orientační majáček

Orientační majáček je akustické zařízení, poskytuje důležité zvukové a hlasové informace. Zpravidla bývá nainstalován uprostřed nad vchodem do budovy tak, aby naváděl nevidomého přímo do vchodu, který hledá (obr. č. 12).

Majāček se obsluhuje prostřednictvím povelového vysílače (viz kapitola 3.5.) obvykle zabudovaného v bílé holi či pomocí krabičky do ruky. Kromě znějícího tónu lze zjistit z majáčku i informace v podobě namluvené fráze (stručný popis cesty, kde se co nachází aj.). Umísťují se na orientačně významných místech. Například se umísťují nad – vchod do podchodů, schody, eskalátory a travelátory (jezdící schody a plošiny), nad dveřmi do veřejných budov (úřady, zdravotnická zařízení, vlakové a autobusové nádraží, pošty, banky, obchodní domy a centra aj.).

Dopravní prostředky

Každý dopravní prostředek v městské hromadné dopravě je zpravidla opatřen akustickými a hlasovými informacemi. Tyto informace jsou především určeny pro osoby se zrakovým postižením, kterým zajišťují snazší orientaci. Na zastávce městské hromadné dopravy si nevidomý člověk po přijetí spoje může vyžádat venkovní akustické hlášení o číslu linky a směru jízdy vozidla. Nastupuje-li nevidomý do očekávaného vozidla MHD, informuje o tom řidiče dopravního prostředku, který slyší z vnitřního reproduktoru akustickou zprávu „nástup nevidomého“. Spouštění všech akustických a hlasových informací a otevření dveří dopravního prostředku obsluhuje sám nevidomý pomocí povelového vysílače (obr. č. 13).

Zastávkový informační systém a elektronické zastávkové označníky na mnoha místech poskytují nevidomému po stisknutí určitého tlačítka na povelovém vysílači hlasovou informaci o aktuálních odjezdech veřejné dopravy a několik dalších informací (obr. č. 14).

Výtah

Ozvučené a hmatově vybavené výtahy pro nevidomé jsou běžnou součástí

Obrázek č. 12 – Orientační majáček

Obrázek č. 13 – Orientační majáček na dopravních prostředcích

Obrázek č. 14 – Elektronická informační tabule světelná a Elektronický zastávkový označník

skoro každého výtahu v mnoha veřejných a komerčních budovách. Výtah mající řídicí systém signalizující směr budoucí jízdy, tak také poskytuje zvukové informace pro osoby se zrakovým postižením, zejména opatřením hlasové fráze (ohlášení směru jízdy, patra a případně další informace).

Ovládací tlačítka výtahu bývají nejčastěji reliéfně vyobrazeny a označeny v Braillově písmu pro nevidomé. Braillovo písmo je umístěno zpravidla vpravo vedle každého jednotlivého tlačítka (obr. č. 15 a 16). Hmatovým označením bývají vybaveny, jak ovladače v kabině výtahu, tak nástupní místa do výtahu.

Jezdící schody

Chod pohyblivých schodů a plošin s určením jejich polohy a směru jízdy jsou signalizovány hlasovým zařízením (orientační majáček), které mohou pomoci dálkovému ovládání (povelový vysílač) spouštět osoby se zrakovým postižením. Hlasové zařízení navádí nevidomého na začátek pohyblivých schodů a plošin (obr. č. 17 a 18).

Kontrastní žlutý pás na hřebenu pohyblivých zařízení je určen pro špatně vidící osoby, který jim signalizuje začátek a konec pásu (obr. č. 19).

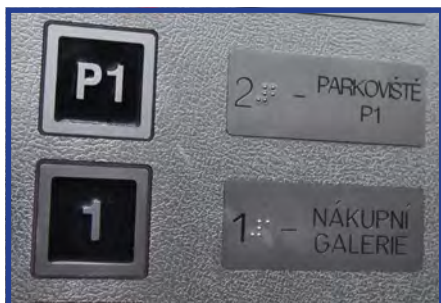
Světelné semaforey

Světelné křižovatky ve městech jsou většinou vybaveny ozvučenými semaforey. Semaforey mohou být ozvučeny zvukovým analogovým klapáním či digitálním pípáním. Obě zvukové varianty semaforu, nejlépe v kombinaci na velkých křižovatkách, jsou velmi prospěšné a spolehlivé pro nevidomého při přecházení přes vozovku. Zvukové zařízení na světelných semaforech spouští sama osoba se zrakovým postižením pomocí povelového vysílače viz kapitola 3.5. Na některých semaforech je klapání či pípání zapnuté nepřetržitě, bez jeho ovlivnění (obr. č. 20).

Signalizace semaforu určuje nevidomým chodcům znamení „stůj“ pomalým klapáním či pípáním a znamení „volno“ rychlým klapáním či pípáním.

3.3. Orientační zrakové prvky

Vizuálně kontrastní prvky využívané ve veřejných prostorách jsou primárně zřizovány pro zlepšení orientace a zajištění bezpečného pohybu slabozrakých osob. Takovéto prvky mají usnadnit všem špatně vidícím osobám orientaci a především bezpečný průchod v prostorách, kde obecné překážky splývají s prostředím interiéru nebo exteriéru. Pokud jsou překážky takzvaně „neviditelné“ znamenají pro špatně vidící osobu ohrožení na jeho cestách.

Obrázek č. 15 – Hmatově označená ovládací tlačítka v kabině výtahu

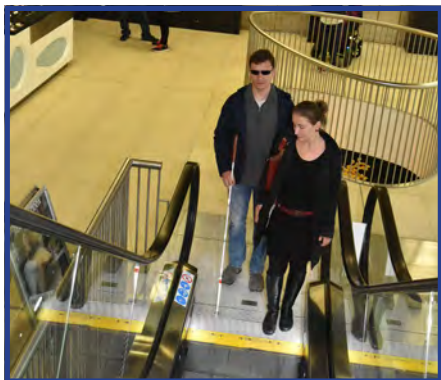
Obrázek č. 16 – Hmatově označená ovládací tlačítka na nástupním místě do výtahu

Obrázek č. 17 – Orientační majáček nad jezdícími schody s nevidomým

Obrázek č. 18 – Vedení nevidomého na pohyblivou plošinu

Obrázek č. 19 – Vedení nevidomého na jezdící schody s kontrastním žlutým pásem na hřebenu

Obrázek č. 20 – Ozvučený semafor

Splývající překážky s okolním prostředím se proto označují vizuálně kontrastními prvky (pruhy nebo přerušovanými pruhy).

Zejména se opatřuje značení u sloupů veřejného osvětlení, světelného signalizačního zařízení pro chodce (sloupek semaforu), svislého dopravního značení, celoskleněných ploch, nástupního a výstupního stupně každého schodišťového ramene, dveří do výtahu i do místností, zařizovacích předmětů jako je umyvadlo, pisoár a záchodová mísa a jejich ovládacích prvků, madel a klik vůči okolí. Zásadní je umístění nápisů a jejich osvětlení na informačních tabulích a štítků na dveřích. Grafické značení má platné příslušné normové hodnoty.

Sloupy

Vizuálně kontrastními prvky se opatřují zejména podpěrné sloupy (v budovách, v podchodech), sloupy veřejného osvětlení, sloupky semaforů, které často prakticky splývají s okolním šedým pozadím chodníků a silnic. Sloupy, aby nesplývali s okolním prostředím, tak se označují vizuálně kontrastním pásem daných rozměrů ve výši očí od země, které zajišťují snazší pohyb a orientaci špatně vidících osob při přiblížení se k takovéto překážce (obr. č. 21 a 22).

Prosklené a jiné prostory

Prosklené prostory jako jsou dveře například do nákupních center, jednotlivých obchodů, přístřešky zastávek MHD atp., dlouhé zdi chodeb v budovách a zdi budov se opatřují vizuálně kontrastními pruhy či madlem.

Prosklené dveře jsou nebezpečnou překážkou pro špatně vidící lidi, proto se v dané minimální výšce a zároveň ve výšce očí člověka od země kontrastně označují oproti pozadí. Označují se výrazným pruhem nebo přerušovaným pruhem daných rozměrů jasně viditelnými oproti pozadí (obr. č. 23 a 24).

Okna s parapetem nízko od země v komunikačních prostorách a prosklené stěny se opatřují proti mechanickému poškození. zpravidla jsou takovéto okna a stěny opatřeny výrazně kontrastními pruhy nebo přerušovanými pruhy podle daných rozměrů, označují se nízko nad zemí a ve výši očí od země kontrastně oproti pozadí. Někdy bývají nebezpečné plochy opatřeny jen vizuálně kontrastním madlem.

Schody

Hrany schodů a schodišť se označují reflexním pásem (nejčastěji žlutým) po celé délce horní hrany prvního a posledního schodu. Pokud má scho-

**Obrázek č. 21 –
Označení sloupů
splývajících s okolím**

**Obrázek č. 22 –
Kontrastní krabička
ovladačů na sloupku
semaforu**

**Obrázek č. 23 – Vzorové
řešení označení
prosklených ploch**

**Obrázek č. 24 –
Kontrastní prvky
v interiéru**

díště několik podest, pak tímto způsobem bývají označeny všechny první i poslední schody u těchto podest. Schody takto označené jsou proto, aby byly výrazně kontrastně rozeznatelné od okolí pro bezpečnost špatně vidících lidí. Označují se schody zejména do podchodů, na nástupiště a k terminálu veřejné dopravy, na úřadech, ve zdravotnických zařízeních, školách, v obchodních domech a center a všude jinde, kde se nacházejí veřejné prostory (obr. č. 25).

Schodiště vybíhající do prostoru mívá zpravidla pevnou zábranu či sokl daných rozměrů pro bílou hůl nevidomého jako je spodní tyč zábradlí nebo podstavec, a zase nad průchozí plochou v dostatečné výši vhodnou zábranu proti poranění kvůli nízkému průchodu prostorem. Pevná zábrana nebo zarážka musí být umístěna a kontrastně označena tak, aby bylo zabráněno možnosti vstupu zrakově postižených osob do nebezpečného prostoru.

Hygienické zařízení a šatny

Dveře na veřejných WC, sprch, šaten mívají zpravidla na vnější straně v dané výši nad klikou umístěn štítek s hmatným orientačním znakem a s příslušným nápisem v Braillově písmu pro nevidomé jako je text „WC ženy“, „sprchy muži“ nebo „šatny ženy“.

Kontrastně se zvýrazňují zdi, na které je například zavěšeno umyvadlo, zásobník na tekuté mýdlo, osoušeč rukou či zásobník na papírové utěrky, pisoár a záchodová mísa. Nejčastěji se obkládají zdi kachličkami jedné barvy, a přes sanitární prvky je pruh kachlíček v dané šířce kontrastní vůči zdi a k samotným prvkům (obr. č. 26).

Prostory a zařízení

Odbavovací a registrační systémy by zpravidla měly umožňovat samostatné užívání osobami se zrakovým postižením, které jsou vybaveny odpovídajícími prvky pro jejich ovládání. Systémy se nacházejí nejčastěji na úřadech, poštách, v bankách a jiných místech.

Informační tabule a štítky dveří

Vizuálně kontrastními prvky se opatřují běžně dostupné informace, tak aby osoby se zrakovým postižením je měly přístupné. Uplatňují se zejména na orientačních a informačních tabulích, informačních štítcích na dveřích kanceláří úřadů, ordinací a školních učeben, nouzových východů a na mnoha jiných místech. Tyto informace se zpřístupňují pomocí dostatečně velkého bezpatkového a kontrastního písma na kontrastně vizuálním pozadí jako je tmavé pozadí nejčastěji černé, tmavomodré se žlutým písmem, které je vhodné při čtení slabozrakými osobami (obr. č. 27).

Tabulky na dveřích či vedle nich se zpravidla umísťují přibližně ve výšce očí. Tabulka /štítek dveří s danými informacemi se opatřuje vhodným písmem pro slabozraké, tak i Braillově bodovém písmu pro nevidomé (obr. č. 28).

Obrázek č. 25 – Označení hran schodů

Obrázek č. 26 – Kontrastní řešení WC

Obrázek č. 27 – Informační a orientační tabule

Obrázek č. 28 – Tabulka u dveří velké písmo s rukou nevidomého

Orientační a informační tabule poskytující textové informace by měli být správně umístěny a osvětleny, tak aby čitatelům nevadilo odrážející světlo od okna či příliš silné umělé světlo. Opačnému problému se předchází zase tak, že se informační tabule neumísťují do šerých prostor či slabého osvětlení. Pro nasvícení prostoru umělým světlem se vybírá takové světlo, které dostatečně zajistí osvětlení celého prostoru a opatří se vhodným stíněním světelného zdroje světla či pomůže výběr vhodného prostoru pro umístění informační tabule.

Prvků pro usnadnění orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením je v městském prostoru mnoho. Především si jich můžete všimnout u nově zrekonstruovaných zastávek, ulic a křižovatek.

Vyskytující se specifické prvky na veřejnosti, které mají sloužit osobám se zrakovým postižením, jsou určeny především těm, kteří k snadnějšímu pohybu a orientaci používají bílou hůl. Nevidomí se s uvedenými prvky musí nejprve seznámit a vědět, kde se nacházejí. Přesto všechno nejvíce záleží na jejich zdatnosti v samostatném pohybu a orientaci s bílou holí v exteriéru a interiéru.

Vizuálně kontrastní prvky určené primárně všem špatně vidícím lidem jsou osazovány na místech, kde je to prospěšné a potřeba.

Další možností pro osoby se zrakovým postižením jsou pomůcky, které pomáhají ulehčit a nahradit zrakové funkce, které byly důsledkem nemoci nebo úrazu poškozeny. Cílem je co možná největší komfort člověka, aby s pomůckami co nejlépe zvládal stejné denní úkony, jako osoba bez zrakového postižení.

3.4. Pomůcky pro mobilitu

Pomůcky pro prostorovou orientaci a samostatný pohyb osob se zrakovým postižením mají usnadňovat mobilitu. Mobilita pro samostatnost těchto osob je velice důležitá a záleží na tom, aby si zvolili vhodnou pomůcku.

Orientační hole

Orientační hole jsou dlouhé hole zakončené robustnější pevnou nebo rotační koncovkou. Hole mohou být neskládací (pevné), skládací, teleskopické nebo kombinované. Teleskopické umožňují nastavení délky a kombinované spojují obě možnosti. Hole mohou být v bílém nebo červenobílém provedení. Červenobílá barva informuje o kombinovaném poškození zraku a sluchu. Orientační hole zajišťují svou délkou dostatečný odstup od překážek a zvyšují bezpečnost uživatele. Jsou cenným zdrojem hmatových

i sluchových informací (povrchy, materiály, odražený zvuk). Používají se k vyhledání orientačně významných míst i k udržení směru určeného výraznými liniovými prvky (zdi, ohrubníky). Skládací hůl může být doplněná elektronikou k vysílání rádiových signálů (povelový vysílač viz kapitola 3.5. Komunikační pomůcky). Ta je umístěná v trubce pod rukojetí (obr. č. 29).

Signalizační hole

Signalizační hole jsou krátké a tenké s jednoduchou nevýraznou koncovkou. Dodávají se ve stejných provedeních jako hole orientační (obr. č. 30).

Vyžívají se při chůzi s průvodcem, vodícím psem nebo příležitostně u slabozrakých osob. Primárně poskytují informaci o přítomnosti člověka s vážně poškozeným viděním. Signalizační holí je však také možné ověřit některé důležité orientační prvky (počátek schodiště, rozhraní mezi chodníkem a vozovkou atp.).

*Obrázek č. 29 –
Orientační hůl bílá
a červenobílá*

*Obrázek č. 30 –
Signalizační hůl bílá
a červenobílá*

Ultrazvukové vyhledávače překážek

Tyto pomůcky upozorňují na překážku odrazem ultrazvuku, převedeným na vibrační nebo zvukový signál. S přiblížením k překážce narůstá intenzita signálu. Pomůcky slouží především k upozornění na překážky, které se vyskytují od výše pasu směrem nahoru (slouží tudíž jako doplněk hole. Není nutné, aby byla pomůcka zapnuta po celou dobu chůze. Využívá se v konkrétních místech, kde nevidomý předpokládá nebezpečí).

Na našem trhu je dostupný ultrazvukový vyhledávač překážek do ruky nebo zabudovaný v bílé holi a ultrazvukové brýle (obr. č. 31 a 32).

Vodící pes

Pes jako průvodce výrazně zrychlí a zjednoduší pohyb, pomůže v orientačně nepřehledných místech. Vodící pes je „pomůcka“, o kterou si může osoba se zrakovým postižením starší 15 let požádat na úřadě práce. Pořízení psa je možné teprve po zvládnutí prostorové orientace v terénu bez psa. Za vyřešení všech situací je odpovědný především člověk. Psovi dává pouze příslušné povely. Nevidomý se psem musí vědět, kam jde, kde se pohybuje a co přesně má pes hledat. Pokud zná dobře svoji trasu i svého psa, není nutné se tolik soustředit, jako při pohybu s holí. Například přecházení silnice přes vozovku – pes musí nalézt místo pro přejití vozovky, na povel „zebra“ najde nejbližší přechod anebo světelný přechod pro chodce a označí kraj obrubníku. Pes při označení obrubníku zůstává stát, dokud nedostane povel k převedení přes vozovku. Pes nepozná kdy je volno nebo zelená / červená na světelném semaforu. Přecházení je už na samotném nevidomém, případně všímavých kolemjdoucích.

Pes je dobrým pomocníkem, není náhradou hole, přispívá k větší samostatnosti a nezávislosti na okolí (obr. č. 33 a 34).

Pes má při vodění na sobě postroj s tzv. vodičem. Vodič předává majiteli informaci od psa.

Vodící pes je „živá pomůcka“ a jeho fungování závisí na vzájemných interakcích ve vztahu ke svému majiteli.

Vodící pes je pomocníkem nejen při samostatném pohybu, ale také při navazování společenských kontaktů. Při studiích a na pracovištích umožňuje majiteli snadnější a rychlejší začlenění do kolektivu.

Vodící pes musí zvládat několik dovedností, které mu dává nevidomý psovod. Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, uvádí v § 2

Obrázek č. 31 –
Ultrazvukový vyhledávač
překážek do ruky

Obrázek č. 32 –
Ultrazvukové brýle

Obrázek č. 33 – Vodicí pes vede nevidomého

Obrázek č. 34 – Postroj na vodícího psa

a v příloze č. 2 této vyhlášky dovednosti vodícího psa, které musí zvládat. Mezi tyto dovednosti patří například povel – „lavička“ (pes vyhledá nejbližší lavičku a ukáže ji nevidomému), „dveře“ (vyhledá pevné, tak samootvíratelné dveře), „schody“ (najde, jak pevné, tak pohyblivé schody), „zastávka“ (vyhledá sloupek označující zastávku veřejné hromadné dopravy), „domů“, „k lékaři“, „do obchodu“ (včetně nalezení prodejního pultu), „do parku“.. (v místě bydliště zná pes potřebné trasy pro osobu se zrakovým postižením) a spoustu dalších.

3.5. Pomůcky komunikační

Povelové vysílače

Na našem trhu je několik druhů povelových vysílačů, buď v podobě krabičky do ruky a nebo je přímo zabudovaný v bílé holi. Všechny slouží k dálkovému ovládnutí **orientačních majáček** prostřednictvím rádiového signálu. Vysílače v podobě krabičky do ruky s šesti tlačítky jsou častěji využívány slabozrakými uživateli. Nevidomí lidé využívají častěji vysílač zabudovaný těsně pod rukojetí hole se třemi tlačítky. Zmáčknutím konkrétního tlačítka na povelovém vysílači se vyvolá povel. Povelovým vysílačem se spouští orientační majáčky (viz kapitola 3.2.) se specifickými zvuky či hlasovými informacemi na různých místech a v dopravních prostředcích (obr. č. 35 a 36).

Navigační jednotky pro nevidomé

Tyto pomůcky slouží k určení polohy nevidomého člověka v terénu. Základem jednotky je GPS přijímač. Informace o poloze nevidomého se pravidelně odesílají na vyhrazený internetový server. Dále pak informace putují do počítačů v Navigačním centru SONS. Pokud se uživatel s jednotkou pohybuje, na obrazovce počítače operátora vzniká záznam pohybu. Komunikace s operátorem probíhá prostřednictvím mobilního telefonu nebo navigační jednotky, pokud obsahuje SIM kartu (obr. č. 37).

Speciální mobilní telefon

Speciální mobilní telefon je přístroj uzpůsobený potřebám pro osoby se zrakovým postižením, který slouží nejen ke kontaktům s okolím, ale i k získávání informací, a velmi může pomoci při orientaci. Přístroj má klasickou numerickou klávesnici nebo dotykový displej, vybavený je odečítačem obrazovky, hlasovým výstupem či zvětšovacím programem.

Mobilní telefon s odečítačem a hlasovým výstupem je vhodný pro nevidomé osoby. Telefon s zvětšovacím programem nejčastěji vyhovuje osobám slabozrakým a seniorům (obr. č. 38 a 39).

**Obrázek č. 35 –
Povelový vysílač do
ruky**

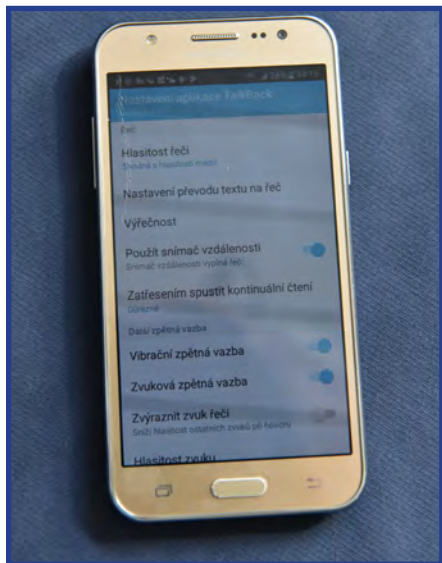
**Obrázek č. 36 –
Povelový vysílač
zabudovaný v holi**

**Obrázek č. 37 –
Navigační jednotka pro
nevidomé**

Prostřednictvím takového telefonu mají osoby se zrakovým postižením možnost používat základních funkcí (volání, psaní zpráv, budík aj.), a také pokročilých funkcí v podobě různých aplikací (odjezdy MHD, navigace, počasí aj.).

V tomto provedení je mobilní telefon použitelný pouze osobami se zrakovým postižením, pro jiné nemá speciální mobil využitelnost.

Obrázek č. 38 – Speciální mobilní telefon pro nevidomé

Obrázek č. 39 – Mobilní telefon pro slabozraké a seniory

4. Jak správně provést nabídnutou pomoc osobě se zrakovým postižením na ulici či v dopravním prostředku?

4.1. Více než desatero ke správnému nabídnutí pomoci na ulici a v dopravním prostředku

1. Oslovte a pozdravte nevidomého jako první (on Vás nevidí), přípustné je dotknout se jeho ramene či paže, aby věděl, že mluvíte s ním. Jestli se znáte, oslovte nevidomého jménem a představte se mu, aby věděl s kým se setkává (obr. č. 40).
2. Hovořte přímo na něj, vnímá Váš pohled a také Vás lépe slyší. Nabídnutou pomoc s ním proberte a dohodněte se o její konkrétní podobě (nezlobte se, jestli Vaši pomoc odmítne, je to z toho důvodu, že si vystačí sám).
3. Průvodce nabízí svou pokrčenou paži nevidomému, aby se mohl přidržet Vašeho lokte nebo zavěsit do rámě. Kráčíte vedle sebe, respektive průvodce jde přibližně půl kroku před nevidomým, uvolněně a klidně, po rovném terénu, v přírodě, stejně tak i na schodech, při nastupování či vystupování z dopravního prostředku. Průvodce jde vždy o krok napřed, nevidomý se přidržuje jeho paže a jde na bezpečnější straně. Tempo určuje pomalejší z dvojice (obr. č. 41, 42 a 43).
4. Průvodce na cestě upozorní nevidomého na netradiční zábranu na chodníku. Při pohybu venku pomůže nevidomému včasné a nedramatické slovní upozornění na výkop, lešení, stavební zábor nebo neobvykle zaparkované auto (obr. č. 44 a 45).
5. Před obrubníky, schody, dveřmi, eskalátory a jinými překážkami průvodce zastaví a popíše je nevidomému. Přístupujte k překážkám kolmo (obr. č. 46 a 47).
6. Při procházení úzkým průchodem jde průvodce vždy první. Průvodce naznačí pohybem paže, za niž se nevidomý drží, aby se zařadil za něj a šel za ním v zákrytu (obr. č. 48).
7. Před nástupem do dopravního prostředku (autobusu, tramvaje či trolejbusu) průvodce nevidomému poví číslo spoje, směr jízdy, zda dopravní prostředek má pro nástup plošinu či schody a kde jsou madla. Po odsouhlasení nevidomého, že je to jeho spoj, nastupuje do vozu (obr. č. 49, 50 a 51).
8. První nastupuje do vozu vždy průvodce v závěsu s nevidomým a kolmo ke dveřím. Ihned po nástupu pomůže nevidomému najít pevné madlo či sedadlo. U výstupu z dopravního prostředku jde opět první průvodce nevidomého (obr. č. 52 a 53).
9. Jestliže uvolňujete sedadlo nevidomému, vždy mu to řekněte (nevi-

domý to nemá možnost jinak zjistit) „asi krok před Vámi po Vaší levé ruce je volné sedadlo“, ukažte mu ho, aby si mohl sednout. Vyhněte se nejednoznačným pojmům jako „zde“ a „tam“. Místo toho specifikujte „asi metr před vámi“, „po Vaší pravé ruce“ apod.

10. Držadlo, madlo či opěradlo volného sedadla ukážete tak, že na ně položíte ruku, za kterou se Vás nevidomý drží. Ten pak po Vaší paži svou rukou sklouzne až k určenému objektu. Snadno se sám může posadit či pevně uchopit držadla. Uvítá také od Vás informaci, je-li sedadlo umístěno běžně – po směru jízdy, zády ke směru jízdy nebo bokem (obr. č. 54).
11. Člověk se zrakovým postižením s vodicím psem má zpravidla v tramvaji vyhrazené místo hned naproti prvním dveřím za řidičem (obr. č. 55).
12. Nikdy nechtejte nevidomého za bílou hůl. Nekrmte a nehladte jeho vodicího psa, rušili byste ho při práci.
13. Nástup do auta (osobní či dodávka) probíhá tak, že se průvodce a nevidomý předem stručně dohodnou. Praktické je, aby průvodce položil ruku nevidomého na horní hranu otevřených dveří automobilu, případně upozornil na výši nástupní hrany. Vlastní nástup pak nechá na nevidomém. Je rovněž vhodné předem se dohodnout, kdo zavře (obr. č. 56).
14. Když si při doprovázení nevidomého s něčím nevíte rady, zeptejte se ho, nejspíš podobnou situaci řešil už mnohokrát.

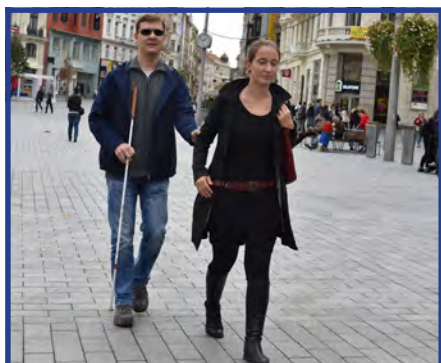
Ke správnému nabídnutí a provedení pomoci osobám se zrakovým postižením jsou vytvořeny situační video-spoty „POMÁHEJME SPRÁVNĚ“, které ukazují jednotlivé situace s různými variantami. Tyto video-spoty můžou být nápomocny k nabídnutí a provedení pomoci. Situační video-spoty jsou dostupné na internetové stránce: www.brno-prorodiny.cz

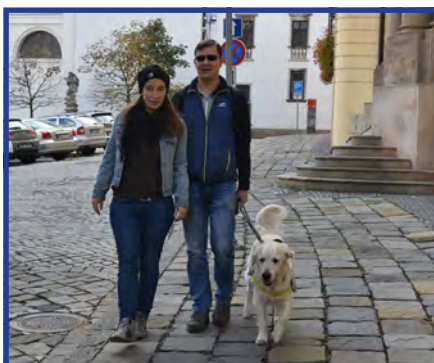
Obrázek č. 40 – Oslovení nevidomého dotekem na rameno

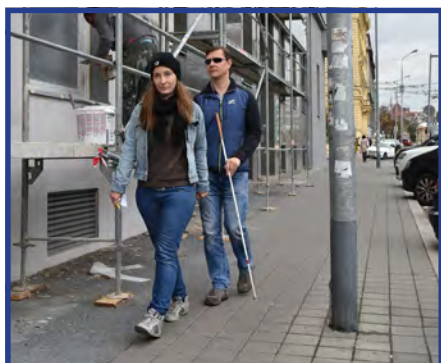
Obrázek č. 41 – Nevidomý se drží za paži průvodce

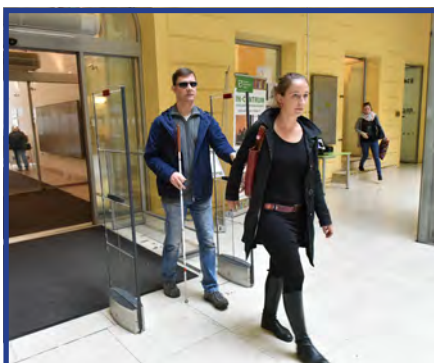
Obrázek č. 42 – Průvodce při doprovázení jde o krok napřed

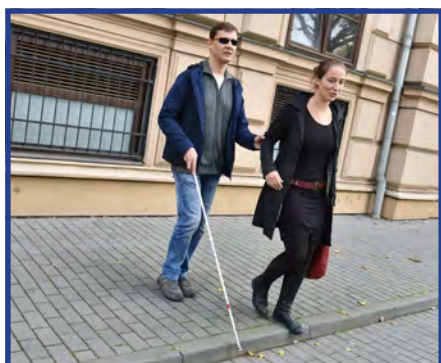
Obrázek č. 43 – Průvodce doprovází nevidomého s vodícím psem

Obrázek č. 44 – Překážka na chodníku – řešení

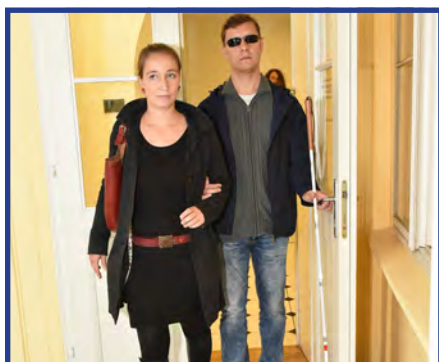
Obrázek č. 45 – Překážka v interiéru bezpečnostní rámy před dveřmi

Obrázek č. 46 – Kolmý přístup k obrubníku

Obrázek č. 47 – Průvodce vede nevidomého po schodech

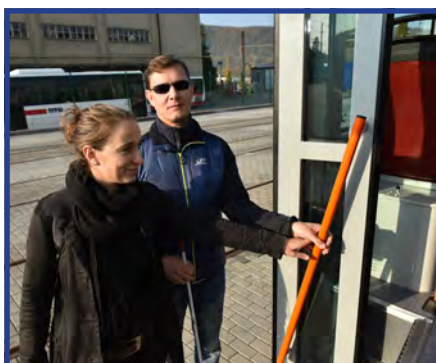
Obrázek č. 48 – Průchod dveřmi

Obrázek č. 49 – Průvodce oslovuje nevidomé na zastávce MHD

Obrázek č. 50 – Nevidomý si zjišťuje číslo příjezdějího spoje pomocí povelového vysílače

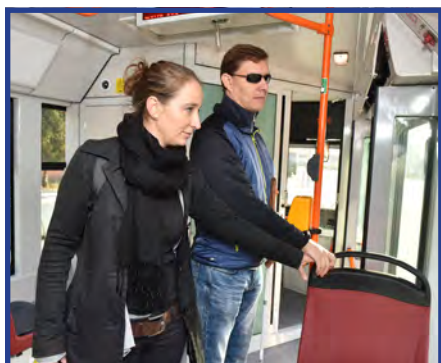
Obrázek č. 51 – Průvodce ukazuje nevidomému madlo na dveřích dopravního prostředku

Obrázek č. 52 – Průvodce s nevidomým nastupuje do dopravního prostředku

Obrázek č. 53 – Průvodce s nevidomým vystupuje z dopravního prostředku

**Obrázek č. 54 – Ukázání opěradla
sedadla nevidomému**

**Obrázek č. 56 – Nástup nevidomého do
automobilu**

**Obrázek č. 55 – Vyhrazené místo pro
nevidomého s vodícím psem**

4.2. Desatero k psům se speciálním výcvikem

1. Vodícího psa nikdy nevyrušujte při práci. Nedožadujte se jeho pozornosti mlaskáním, voláním, hvízdáním či jinak. Velmi mu tím ztěžujete jeho práci a soustředěnost.
2. Bez vědomí majitele na vodícího psa nesahejte, nehladte jej, byť v dobrém úmyslu. Je vhodné nejdříve člověka oslovit a zeptat se jej na souhlas.
3. Vodícího psa k sobě nevolejte. Má svého pána. Neodbytné nutkání komunikace zaměřte na majitele.
4. Psovi bez vědomí majitele nenabízejte jídlo či pamlsky. Ani výjimečně. Kondice a zdravotní stav jsou základem pro jeho práci a dlouhý život.
5. Chcete-li pomoci nevidomému člověku, kterého vede vodící pes, člo-

věka nejdříve oslovte a zeptejte se, zda Vaši pomoc uvítá. Neurážejte se, když ji odmítne, je soustředěn na svou cestu.

6. Pomáháte-li, nemanipulujte se psem, komunikujte s člověkem a slovně doprovázejte, co děláte.
7. Jdete-li po ulici se svým vlastním psem, nikdy mu nedovolte vodícího psa obtěžovat, očichávat či jinak vyrušovat v práci.
8. Míjíte-li vodícího psa s nevidomým člověkem, mějte svého psa na vodítku.
9. Nastupujete-li se svým psem do dopravního prostředku, dejte přednost člověku s vodícím psem.
10. V dopravním prostředku umožněte umístění vodícího psa a uvolněte vhodné místo.

Neostýchejte se odhodlat k oslovení a případné pomoci nevidomému.

5. Adresář organizací pomáhajících osobám se zrakovým postižením

5.1. Alfons – Středisko pro podporu studentů se specifickými potřebami VUT

Poradenské centrum ALFONS je součástí Institutu celoživotního vzdělávání VUT v Brně. Jeho posláním je poskytovat poradenství a podpůrné služby uchazečům a studentům se specifickými vzdělávacími potřebami.

Specifickými vzdělávacími potřebami rozumíme poruchy učení, fyzický a smyslový handicap, chronické somatické onemocnění, poruchy autistického spektra, narušené komunikační schopnosti a psychické onemocnění.

Proč Alfons? Ve jméně Alfons je skrytý význam ušlechtilý a připravený k boji. Přesně takoví jsou nejen studenti, ale i zaměstnanci centra. Jsou připraveni pomoci studentům a uchazečům na VUT s čímkoli.

Hlavní služby:

- Adaptace přijímacího řízení
- Adaptace studia – úpravy režimu
- S-kompas – sociálně-právní poradna
- EEG-biofeedback terapie

Kontakt:

Vysoké učení technické v Brně
Institut celoživotního vzdělávání
Poradenské centrum Alfons
Kolejná 2, 612 00 Brno
tel.: 541 142 929
e-mail: alfons@lil.vutbr.cz
web: www.alfons.vutbr.cz

5.2. Centrum sociálních služeb pro osoby se zrakovým postižením v Brně – Chrlicích

Centrum poskytuje sociální službu Domov pro osoby se zdravotním postižením formou pobytovou a odlehčovací

službu formou pobytovou nebo ambulantní osobám starším 18 let, které v důsledku svého těžkého zrakového postižení (popř. v kombinaci s jiným zdravotním postižením) mají sníženou soběstačnost a jejich situace vyžaduje pomoc a podporu jiné fyzické osoby. Zároveň se ocitli v nepříznivé sociální situaci, kterou nejsou schopni ve vlastním prostředí ani za pomoci jiných sociálních služeb nebo rodiny překonat a potřebují pomoc při zajištění svých potřeb s cílem zachovat a rozvíjet svou soběstačnost, společenské návyky a dovednosti.

CSS pro osoby se zrakovým postižením v Brně-Chrlicích má celorepublikovou působnost.

Uživatelům nabízí základní činnosti při poskytování služby:

- a. pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu
- b. pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- c. poskytnutí stravy
- d. poskytnutí ubytování
- e. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- f. sociálně terapeutické činnosti
- g. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- h. výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti

Kontakt:

Centrum sociálních služeb

pro osoby se zrakovým postižením v Brně – Chrlicích

Chrlické náměstí 2, 643 00 Brno

tel.: 545 558 102, 545 558 140, 731 468 526, 736 486 992

e-mail: palecek@centrumchrlice.cz, rozborilova@centrumchrlice.cz

web: www.centrumchrlice.cz

5.3. LORM – Společnost pro hluchoslepé, z.s.

Společnost sdružuje hluchoslepé spoluobčany, jejich rodinné příslušníky a zájemce o problematiku osob s hluchoslepotou z řad odborné i laické veřejnosti.

Služby jsou určeny osobám s duálním smyslovým postižením zraku a sluchu různého stupně v rámci celé ČR, cílovou skupinou jsou osoby s hluchoslepotou.

Hluchoslepotu je jedinečné postižení dané souběžným poškozením zra-

ku a sluchu různého stupně. Způsobuje především potíže při komunikaci, prostorové orientaci a samostatném pohybu, sebeobsluze a přístupu k informacím. Zabraňuje hluchoslepému člověku plnohodnotně se zapojit do společnosti a vyžaduje zajištění odborných služeb, kompenzačních pomůcek a úpravy prostředí.

Hluchoslepým lidem poskytují registrované sociální služby: odborné sociální poradenství, sociální rehabilitaci (výuku komunikace, prostorové orientace a samostatného pohybu s červenobílou holí, nácvik sebeobsluhy), průvodcovské, předčitatelské a tlumočnické služby.

Pro klienty pořádají týdenní pobytové akce, pravidelná setkání při Poradenských centrech LORM v rámci sociálně aktivizačních služeb, uměleckou soutěž, sportovní soutěž, vydávají časopis, provozují knihovnu a mnohé další.

Poradenská centra LORM působí v několika krajích České republiky, včetně Brna.

Kontakt:

LORM – Společnost pro hluchoslepy, z.s. – poradenské centrum Brno
Křenová 67, 659 58 Brno

tel.: 777 764 197, 777 764 192

e-mail: brno@lorm.cz

web: www.lorm.cz

5.4. Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, z.s.

Národní rada osob
se zdravotním postižením ČR

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR je uznávaným iniciativním a koordinačním orgánem pro obhajobu, prosazování a naplňování práv a zájmů zdravotně postižených, spolupracuje s orgány státní správy a samosprávy na zlepšení postavení osob se zdravotním postižením a je rovněž členem několika mezinárodních organizací a institucí, jejichž prostřednictvím se podílí na mezinárodním hnutí osob se zdravotním postižením.

V rámci celostátního projektu Poradenství pro uživatele sociálních služeb zřídila NRZP ČR v roce 2006 poradny pro osoby se zdravotním postižením a seniory, které se od 1. 10. 2010 přejmenovaly na „Poradny NRZP ČR“ a jsou součástí Regionálních pracovišť (ve většině krajských městech - tedy i v Brně). Poradna NRZP ČR v Brně poskytuje své služby odborného sociálního poradenství.

Kontakt:

NRZP ČR – poradna Brno

Cejl 892/32, 602 00 Brno

tel.: 542 214 110, 542 214 111, 736 751 211, 736 751 214

e-mail: poradnabrno@nrzp.cz

web: www.nrzp.cz

5.5. Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, z.s.

Spolek, sdružuje osoby s různým stupněm zrakového postižení od 15 let, jejich rodinné příslušníky nebo osoby bez zrakového postižení, které ve spolku pomáhají. SONS, z. s. hájí práva a zájmy všech nevidomých a slabozrakých občanů ČR tak, aby byl zajištěn jejich spokojený, důstojný a plnohodnotný život.

V Brně působí dvě oblastní odbočky a také pracoviště SONS Brno, které pomáhá organizačně zajišťovat činnost obou oblastních odboček.

Odbočky neposkytují sociální služby, ale dokáží zájemce o ně nasměrovat na činnost o.p.s., které služby poskytují.

Zaměřují se především na spolkovou činnost, tj. sdružování osob se zrakovým postižením, organizování besed, přednášek, klubových posezení, výletů, návštěvy kulturních akcí, pořádání rekreačně-rehabilitačních pobytů, atd.

Snaží se pomáhat především lidem, kterým se z důvodů pokročilého věku nebo nemoci zhoršuje zrak, nebo jej ztratí docela. Členství ve spolku a kontakt s lidmi stejně postiženými jim většinou pomůže lépe novou situaci překonávat a mohou zde navázat nové kontakty a přátelství.

Kontakt:

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, z.s. Oblastní odbočka Brno-sever

Chaloupkova 3, 612 00 Brno

tel.: 778 412 715

e-mail: brnosever-odbocka@sons.cz

web: www.sons.cz

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých – SONS, z.s., Oblastní
odbočka Brno-střed
Chaloupkova 3, 612 00 Brno
tel.: 515 919 776, 731 561 995
e-mail: brnostred-odbocka@sons.cz
web: www.sons.cz

5.6. Speciálně pedagogické centrum

Speciálně pedagogické centrum poskytuje poradenské služby dětem, žákům a studentům se zrakovým postižením ve věku od tří let do ukončení středoškolského vzdělání, jejich rodičům, pedagogickým pracovníkům škol a všem, kteří jsou zainteresováni při výchově a vzdělávání zrakově postižených. Poradenské služby probíhají formou individuálních návštěv a konzultací ve školách a rodinách nebo ambulantně ve speciálně pedagogickém centru.

Nabízejí:

- speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku za účelem stanovení stupně podpory a podpůrných opatření v souladu s platnou legislativou
- konzultace s pedagogy, asistenty, rodiči a spolupracujícími institucemi
- metodické vedení při nácviku speciálních dovedností (příprava na čtení a psaní bodového písma, výuka prostorové orientace, výcvik čtení a psaní bodového písma, smyslová výchova, rozvoj dovedností zrakového vnímání, nácvik práce s optickými a elektronickými kompenzačními pomůckami)
- pomoc při výběru vhodných kompenzačních pomůcek (nácvik práce s optickými a elektronickými kompenzačními pomůckami, metodické vedení učitelů, asistentů pedagogů, kteří se ZP dětmi pracují, v obsluze pomůcek)
- základní sociálně právní poradenství
- pomoc při profesní orientaci (doporučení dalšího studia, posouzení vhodnosti zvoleného oboru)
- zpracování doporučení ke vzdělávání v souladu s platnou legislativou, doporučení k uzpůsobení podmínek konání maturitní zkoušky, závěrečné zkoušky
- zapůjčení kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic, metodických materiálů a odborné literatury potřebné pro vzdělávání dětí se zrakovým handicapem

Kontakt:

Speciálně pedagogické centrum
Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno
tel.: 543 210 437 kl. 310, 777 609 326
e-mail: trckova@sss-ou.cz
web: www.sss-ou.cz

5.7. Společnost pro ranou péči, z.s.

**Společnost
pro ranou péči**

Středisko rané péče Brno je součástí Společnosti pro ranou péči (SPRP, z.s.), nestátní neziskové organizace s působností v 10 krajích ČR. Od roku 1990 poskytují odborné služby, podporu a pomoc rodinám s dítětem se zrakovým či kombinovaným postižením ve věku od narození nejvýše do 7 let.

Hlavní činností jsou terénní služby pro rodiny v jejich přirozeném prostředí – jezdí do rodin domů na pravidelné konzultace. Pravidelně navštěvují rodiny a poskytují podporu, poradenství a provázení. Pracují přímo s dítětem, doporučují vhodné pomůcky a ukazují rodičům, jak si správně s dětmi hrát, aby je rozvíjeli. Naslouchají rodičům a podporují je v nelehké životní situaci. Při přijímání nových klientů provádí odborné funkční vyšetření zraku pomocí specializovaných testů a postupů.

Kromě konzultací v rodině poskytují tyto další služby: doprovází rodinu na jednání u lékařů, na úřady a do předškolního zařízení, zapůjčují vhodné pomůcky a hračky, zprostředkují kontakty na další odborníky nebo na další rodiny v obdobné situaci apod.

Kontakt:

Středisko rané péče SPRP, pobočka Brno
Nerudova 7, 602 00 Brno
tel.: 541 236 743, 770 126 000
e-mail: brno@ranapece.cz
web: www.ranapece.cz/brno

5.8. Škola pro výcvik vodicích psů, s.r.o.

Nabízí podporu klientům s těžkým postižením zraku, kteří chtějí uplatňovat svoji samostatnost a nezávislost na okolí prostřednictvím služby vodicích psů a přes svůj handicap se chtějí zařadit do běžného života společnosti.

Škola spolupracuje se zahraničními školami, pomocí kterých získává nové poznatky ke zdokonalování jednotlivých fází přípravy vodicích psů.

Od roku 2006 je škola výcviku vodicích psů členem Mezinárodní federace vodicích psů (IGDF) se sídlem ve Velké Británii.

Kontakt:

Škola pro výcvik vodicích psů, s.r.o.

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 604 603 126, 605 819 998

e-mail: info@vycvikvodicichpsu.cz

web: www.vycvikvodicichpsu.cz

5.9. Tandem Brno, z.s.

Tandem Brno je zájmový sportovní spolek zaměřený na osoby se zrakovým postižením. Věnuje se rekreačnímu i závodnímu sportu. Vytváří sportovní možnosti pro osoby s různým stupněm zrakového postižení, nabízí seberealizaci nejen ve sportech určených zrakově postiženým, ale i v různých aplikacích sportů klasických.

Spolek provozuje sporty – Showdown, což je aplikovaný stolní tenis pro zrakově postižené. Spolek má k dispozici hernu, kde se každou středu trénuje.

Simulovaná zvuková střelba z pistole je zvláštní disciplínou střeleckého sportu, střílí se z laserové pistole. Dále se věnuje bowlingu, na přání dalším sportovním aktivitám.

Spolek je otevřená organizace, připravená nabídnout sportovní vyžití všem věkovým skupinám, převážně dospělým.

Kontakt:

Tandem Brno, z.s.

Chaloupkova 578/3, 612 00 Brno

tel.: 605 444 414

e-mail: info@tandembrno.org

web: www.tandembrno.org

5.10. Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky MU

Středisko Teiresiás je celouniverzitní pracoviště, jehož úkolem je zajišťovat přístupnost studia na Masarykově univerzitě studentům nevidomým a slabozrakým, neslyšícím a nedoslýchavým, s pohybovým handicapem, případně s jinými obtížemi.

Služby nabízené studentům se zrakovým postižením, příp. externím subjektům:

- kompletní organizační zajištění studia (individuální studijní plány apod.)
- technické zázemí — možnost zápůjček speciálních asistivních technologií (hardware, software), metodická pomoc při práci s nimi
- adaptace studijních materiálů do přístupné podoby (digitální verze, hmatové tisky včetně hmatové grafiky, komplexní služby digitální i hmatové knihovny)
- individuální výuka — kurzy doplňují nebo nahrazují řádnou výuku; kurzy celoživotního vzdělávání (jazykové kurzy a kurzy speciální výpočetní techniky)
- kurzy prostorové orientace po univerzitních prostorách
- výroba hmatových map, příp. hmatového orientačního značení
- sportovní aktivity (futsal pro nevidomé, jízda na tandemech, show-down aj.) zapůjčení speciálního sportovního vybavení
- účast na každoročních mezinárodních akcích (Mezinárodní letní škola pro studenty se zrakovým postižením aj.)
- poradenství a metodická pomoc pro středoškolské studenty i vyučující

Kontakt:

Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky

Masarykova univerzita

Komenského náměstí 2, 602 00 Brno

tel.: 549 491 105, 773 752 738

e-mail: teiresias@muni.cz

web: www.teiresias.muni.cz

5.11. TyfloCentrum Brno, o.p.s.

TyfloCentrum Brno, o. p. s.

1. poskytuje podporu a pomoc v obtížných životních situacích,
2. pomáhá vyřídit si každodenní potřeby, včetně pomoci s žádostí o pří-

- spěvek na kompenzační pomůcku či další sociální dávky,
3. nabízí poradenství při výběru počítače, vybaveného speciálními programy podle konkrétního zrakového postižení,
 4. nabízí konzultace a kurzy obsluhy počítače nebo mobilního telefonu,
 5. poskytuje technickou podporu při práci s počítačem,
 6. nabízí i další dovednostní kurzy, např. kurzy vaření,
 7. zpřístupňuje vizuální a tištěné informace,
 8. nabízí doprovod na úřady, nemocnice, další instituce a služby,
 9. umožňuje širokou nabídkou aktivit trávit čas aktivně a účelně,
 10. pomáhá odstraňovat architektonické bariéry,
 11. pomáhá se začleněním na trh práce,
 12. nabízí pracovní uplatnění
 - v chráněné dílně HapAteliér, v níž se ručně vyrábí ozdobné i užitkové předměty (keramika, košíky, kartonáž a jiné),
 - i na jiných pracovních pozicích, např. sociální pracovník, lektor, právník, psycholog, konzultant, administrativní pracovník.

Kontakt:

TyfloCentrum Brno, o.p.s.

Chaloupkova 578/3, 612 00 Brno

tel.: 515 919 770, 774 715 100

e-mail: vedeni@tyflocentrumbрно.cz

web: www.centrumpronevidome.cz

5.12. Tyfloservis, o.p.s.

TYFLOSERVIS
rehabilitace nevidomých a slabozrakých

Posláním Tyfloservisu je podpora, informace a nácvik dovedností lidem, kteří přes vážné zrakové potíže hledají cestu k co možná nejsamostatnějšímu životu. Služby jsou poskytovány lidem se zrakovým postižením ve věku 15 a více let. Tyfloservis působí ve všech krajích ČR.

Tyfloservis nabízí zdravotně-edukační služby a služby sociální rehabilitace. Zdravotně-edukační služby zahrnují nácvik využívání zrakových funkcí, poradenství v oblasti získávání pomůcek pro čtení, selfmonitoring zdravotního stavu a nácvik práce s nimi. Tyfloservis se dále zabývá úpravami prostředí, využitím osvětlení, kontrastů a zvětšení, kompenzací zraku dalšími smysly (sluchem, hmatem, čichem aj.) a psychickými funkcemi (paměť, myšlení, představivost atd.).

Služby sociální rehabilitace zahrnují základní sociální poradenství, výběr vhodných kompenzačních pomůcek a nácvik práce s nimi. Hlavní nabídku

tvoří nácvik sebeobsluhy, prostorové orientace a samostatného pohybu, psaní na klávesnici, čtení a psaní Braillova písma, psaní vlastnoručního podpisu, sociální dovednosti.

Důraz je kladen na terénní individuální práci s klientem.

Kontakt:

Tyfloservis, o.p.s. – Krajské středisko Brno

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 541 212 810, 608 572 335

e-mail: brno@tyfloservis.cz

web: www.tyfloservis.cz

5.13. VODICÍ PES, z.s.

Spolek podporuje klienty, využívající vodícího psa jako kompenzační pomůcku, příp. se na jeho využívání připravují. Podpora se týká oblasti osobního rozvoje, samostatného pohybu a řešení individuálních problémů při pohybu tak, aby byli klienti úspěšní a spokojení v prostředí, které si sami vybrali k životu.

Základem činnosti je individuální i skupinová práce s klienty.

Vodící pes významně přispívá k celkové SAMOSTATNOSTI, podporuje ZAČLENĚNÍ nevidomého člověka do společnosti. Samostatnost při pohybu a orientaci mu umožňuje smysluplně trávit VOLNÝ ČAS. Pes zároveň usnadňuje KONTAKT s lidmi, komunikaci s rodinou, spolupracovníky i přáteli.

Cíle služby:

- podpora samostatného a bezpečného pohybu v přirozeném prostředí člověka;
- pomoc při budování a obnově sociálních vazeb;
- zajištění výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností.

Kontakt:

VODICÍ PES, z.s.

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno

tel.: 734 224 658, 605 819 998

e-mail: klubovna@vycvikvodícíchpsu.cz

web: www.vycvikvodícíchpsu.cz/cs/obcanske-sdruzeni/vodici-pes.php

Použité zdroje

- Alfons – poradenské centrum VUT <www.alfons.vutbr.cz>
- Centrum sociálních služeb v Chrlících <www.centrumchrlice.cz>
- Kdo je zrakově postižený? <www.praha.tyflocentrum.cz/dokumenty-ke-stazeni/metodicke-pokyny/index.php?item=155>
- LORM <www.lorm.cz>
- Manuál pomoci nevidomým <www.okamzik.cz/main/okamzik/Publikace/publikace_seznam.html>
- Navigační centrum SONS <navigace.sons.cz/technologie.html>
- NRZP <www.nrzp.cz>
- O bílých holích <www.svarovsky.cz/o-bilych-holich>
- Orientační majáčky <www.ok.cz/elvos/Majacky.html>
- Pomůcky blindfriendly <<http://pomucky.blindfriendly.cz>>
- SONS <www.sons.cz>
- Speciálně pedagogické centrum <www.sss-ou.cz/index.php?s=spc>
- Středisko rané péče – Brno <www.ranapece.cz/brno>
- Středisko Teiresiás MU <www.teiresias.muni.cz>
- Škola pro výcvik vodičích psů <www.vycvikvodichpsu.cz>
- Špatně vidím (nevidím), můžete mi pomoci <www.tyfloservis.cz/nase-publikace.php>
- Tandem Brno <www.tandembrno.org>
- TyfloCentrum Brno, o.p.s. <www.centrumpronevidome.cz>
- Tyflopomůcky Olomouc <www.tyflopomucky.cz/olomouc>
- Tyfloservis, o.p.s. <www.tyfloservis.cz>
- Úpravy interiéru pro slabozraké a nevidomé <www.tyflonet.cz/vzdelavani/spc>
- Vizuálně kontrastní prvky <www.centrumpronevidome.cz/subdom/bariery/bariery/vizualni.htm>
- vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením <www.mpsv.cz/files/clanky/11911/vyhlaska_388.pdf>
- Vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb <[http://mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-\(1\)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po](http://mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-(1)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po)>
- Zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně
- souvisejících zákonů <www.mpsv.cz/files/clanky/11911/zakon_329_2011.pdf>
- Zrakové postižení <www.okamzik.cz/main/okamzik/Publikace/publikace_seznam.html>

Poznámky: